

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	7
KISALTMALAR.....	11
ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ.....	13

BİRİNCİ BÖLÜM

MALATYALI NECATÎ'NİN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERİ

1. Hayatı.....	15
2. Edebî Kişiliği.....	20
2.1. Şairliği.....	20
2.2. Etkilendiği Şairler.....	21
2.3. Dil ve Üslup.....	23
3. Eseri.....	26
3.1. Şekil Özellikleri.....	27
3.2. Muhteva Özellikleri.....	32
3.2.1. Din ve Tasavvuf.....	32
3.2.2. Sosyal Eleştiri.....	34
3.2.3. Mahallî Unsurlar.....	35
3.2.4. Kişiler ve Mekânlar.....	39
SONUÇ.....	41
KAYNAKLAR.....	43

İKİNCİ BÖLÜM

DİVAN.....	45
TAKRİZLER.....	117
DİZİN.....	119
TIPKIBASIM.....	242

ÖN SÖZ

Türk Edebiyatı'nda, Necatî denilince akla XV. yüzyılda yaşamış olan meşhur şair Necatî Bey gelir. Divan'ı üzerine araştırma yaptığımız Malatyalı Necatî ise XIX. yüzyıl şairlerindedir. Malatyalı Necatî Divanı'nı, Millî Kütüphane yazma eserler bölümünde XV. yüzyıl şairi Necatî'nin eserleriyle ilgili bir literatür taraması yaparken tespit ettik.

“Malatyalı Şairler Antolojisi”nde Malatyalı Necatî hakkında bazı bilgiler bulunmaktadır. Mehmet GÜLSEREN ve Ahmet ŞENTÜRK'ün hazırladığı antolojide Necatî'nin bir şiirinden bazı parçalar da neşredilmiştir. Bu eserdeki Necatî ile ilgili bilgilerin ve şiirin Abdullah ÖZTEMİZ HACİTAHİROĞLU tarafından verildiği ifade edilmiştir¹. “Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi”nde de Necatî hakkında bir madde mevcuttur². Ancak bu eserdeki bilgiler Malatyalı Şairler Antolojisi'ndeki bilgilere dayanmaktadır. Necatî ile ilgili bilgilerin kaynağı durumunda olan Malatyalı Şairler Antolojisi'nde, şaire dair verilen yüzeysel bilgilerin bir kısmının doğruluğu tarafımızdan teyit edilememiştir. Sözü edilen hususlarla ilgili tespitler çalışma içinde yeri geldiğinde belirtilecektir.

Malatyalı Necatî Klasik Türk Edebiyatı şairlerindedir. Daha çok dinî ve tasavvufî şiirleriyle dikkati çeken Necatî, sosyal içerikli şiirlerinde dönemin olayları ve şahsiyetlerine de yer verir. Şair, hece vezni ile söylediği destanlarla Halk Edebiyatı sahasında da söz sahibi olduğunu gösterir. Divan'da Malatya ve İstanbul için söylenen şiirler vardır. Şair, özellikle destanlarında Malatya şehriyle ilgili tarihî ve sosyal meseleleri mevzu edinir. Bu tür şiirler adı geçen şehirler için birer vesika hükmündedir.

“Malatyalı Necatî Divanı” adlı çalışmamız iki bölümden oluşmaktadır: Birinci bölümde Necatî'nin hayatı, edebî kişiliği, eseri ile sonuç ve kaynaklar yer almaktadır. İkinci bölümde ise Divan'ın çeviri yazılı metni, takrizler, dizin ve tıpkıbasım bulunmaktadır.

Birinci bölümde yer alan şairin hayatı bahsi, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ndeki belgelere ve Divan'daki bazı bilgilere dayanılarak oluştu-

¹ Mehmet Gülseren-Ahmet Şentürk, *Malatyalı Şairler Antolojisi*, C.I, Malatya 1990, s.88.

² “Necatî”, *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, C.VI, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., Ankara 2005, s. 567.

rulmuştur. Şairin edebî kişiliği ise, Divan'daki şiirlerin incelenmesiyle ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Necatî Divanı'nın tanıtıldığı bölümde, eserin nüsha tavsifi, şekil ve muhteva özellikleri yer almaktadır.

Birinci bölümde, Divan'daki şiirlerden yapılan alıntıların gösteriminde ilk sayı şiir numarasını, “/” işaretinden sonraki sayı ise beyit veya bendi belirtir. Bu gösterimlerdeki harfler ise beyit veya bendin mısrasını ifade eder.

İkinci bölümde Necatî Divanı'nın çeviri yazılı metni yer almaktadır. Metnin çeviri yazısı meydana getirilirken bazı zorluklarla karşılaşmıştır. Necatî Divanı'nın tek nüsha olması bu zorlukların başında gelmektedir. Divan, imlâ bakımından çeşitli tutarsızlıklar göstermektedir; bunda eserin halk diliyle yazılmış olmasının da etkisi vardır.

Orijinal metin içinde, hatta aynı şiirde bile bir kelimenin farklı yazılışlarıyla karşılaşılabilir. Bazı kelimelerin yazımında hatalar bulunmaktadır. Metnin çeviri yazısını oluştururken kelimelerin doğru yazımını tercih ederek metindeki hatalı yazımları dipnotta göstermeyi düşünmüş ve bunun için notlar almıştı. Ancak Divan'da bu tür hataların bir şiirde bile çokça bulunması ve bir imlâ yanlışının başka yerlerde de tekrar etmesi gibi hususlardan dolayı yazıldığında çok yer tutacak imlâ hatalarını dipnotta göstermenin amaca hizmet etmeyeceği ve okuyucuyu yoracağı düşüncesi ortaya çıkmıştır. Bu hususlar dikkate alınarak Divan'ın çeviri yazısını tutarlı bir şekilde meydana getirmek üzere fonetik ve imlâyla ilgili yaptığımız tercihler şu şekilde sıralanabilir: Metindeki hareketli kelimeler ve ekler ses yapıları bakımından incelenmiş ve metnin genel olarak günümüz Türkçesinin ses yapısı özelliklerini taşıdığı görülmüştür. “ايرادگُڭدِر irādeğdir 3/5b; شُکُڭر şükür 1/14; وَڭدِی verdi 28/5b” hareketli unsurlara örnektir. Şu kelimeler ise eklerdeki sesli harflerin durumunu gösteren örneklerdir: “بِشَرْدِیر beşerdir 12/8b; بُوڭدُوڭر budur 49/3b; دِرُوڭشَلِرِيز dervişleriz 24/5a; اِسْرَارِیْمِی esrārımı 42/4b; رِیڭر گُونده ریر gönderir 79/3a; گُڭرُونُڭر گُڭرُونُڭر 9/12a, 26/8b, 64/3a; گُڭسْتِرِیر gösterir 25/1a; هَیڭدِیر haydır 45/7b; وَاڭدِیر vardır 31/1a-1b”. Söz konusu örnekler ve benzerlerine dayanarak sessiz harfler müstesna, metnin çeviri yazısı günümüz fonetiğine göre yapılmıştır. Metin içinde günümüz fonetiğini yansıtan kelimeler yanında ağız özelliğinden kaynaklanan farklı söyleyişler de vardır (“كُڭیڭر گeyerler 64/1b” vb.). Bu tür ifadelerde eski harfli metne sadık kalınmıştır.

Kelimeleri oluşturan harflerdeki yanlışlıklar ile harf eksikliği ve fazlalığından kaynaklanan yanlış yazımlar düzeltilerek çeviri yazılı metin

oluşturulmuştur. Farsça yapılı tamlamalardaki izafet kesresini gösteren işaret veya harf ile ۛ bağlacı metinde genellikle ۛ harfi ile gösterilmiştir. Bu durumdaki bağlaçlar çeviri yazıda parantez () içinde gösterilmiştir. Metinde eksik olduğunu düşündüğümüz ve tamamladığımız unsurlar köşeli parantez [] içinde verilmiştir. Metin içinde, fonetik yapısı hareke veya ünlü harflerle gösterilen kelimelerin çeviri yazısı, asıllarına sadık kalınarak yapılmış, mahallî ağız özelliği gösteren kelimelerin orijinal hâlleri muhafaza edilmiştir. Sesli bir harften sonra yükleme hâli eki ۛ ile gösterilen yerlere kaynaştırma harfi “(y)” eklenmiştir. Sözü edilen hususlar ve metnin imlâsına dair tespitler, çalışmanın “Şekil Özellikleri” başlığı altında ayrıntılı olarak verilmiştir.

Metin içinde, okunuşunda tereddüt edilen kelimelerin orijinal yazımları dipnotta gösterilmiştir. Bulunduğu beyit veya mısranın bağlamına uymayan ve yanlış imlâ edildiği düşünülen kelimelerin bize göre doğru olan şekilleri çeviri yazılı metinde verilip orijinal metindeki okunuşu dipnotta gösterilmiştir. Örneğin dipnotta “i‘ rāb: a‘ rāb” şeklinde gösterilmiş kelimelerden ilki (i‘ rāb) metne alınan kelimeye; ikincisi (a‘ rāb) ise kelimenin yazmadaki şekline işaret eder.

Metinde geçen Arapça ve Farsça ibarelerin tercümeleri dipnotta verilmiş; ayet ve hadisler de dipnotta gösterilerek iktibas edilen kısımların anlamları eğik yazı ile belirtilmiştir. Metin içinde vezin kusurları bulunan yerler ve küçük tasarruflarla vezin kusurlarının düzeltildiği yerler hakkında dipnotta bilgi verilmiştir. Orijinal metindeki sayfa numaraları çeviri yazılı metinde sayfa kenarında gösterilmiştir. Divan’ın çeviri yazılı metninden sonra takrizler, metnin dizini ve okuyucular için faydalı olacağını düşündüğümüz Divan’ın tıpkıbasımı verilmiştir.

Bu çalışmanın meydana gelmesinde başta Prof. Dr. Sabahattin KÜÇÜK, Prof. Dr. Süleyman ÇALDAK, Prof. Dr. Ali YILDIRIM, Yrd. Doç. Dr. Abdulmuttalip İPEK ve Eyüp BARLAK olmak üzere emeği geçen herkese katkılarından dolayı teşekkürü borç bilirim.

Hazırladığımız bu çalışma ile Malatyalı Necatî ve şiirlerini tanıtmayı umuyoruz. Çalışmada doğru ve tutarlı bir çeviri yazılı metin ortaya koymaya gayret ettik. Ancak çalışmanın kusursuz olduğu iddiasında değiliz; görülen hataların tarafımıza iletilmesi bizi memnun edecektir.

Dr. Mehmet Korkut Çeçen
Mart 2015, Aksaray